

Леонід ГОРЛАЧ

ОБРАНЕЦЬ СЛОВА І ДІЇ

Муза завжди вередлива й вимоглива, особливо, коли йдеться про його величність Слово. Не кожному з тих, хто навіть змалку перебуває в сприятливих духовних умовах, вдається перебувати з ним “на ти” і зреалізувати себе за життя. І якщо вести мову про Бориса Іваненка, то цілком закономірним буде сказати про нього як про людину, котра тривалий час розривалася між словом і дією. Так склалося його життя, мав бо він і талант володіння журналістським словом, і хист організатора великих і дрібніших справ, що не пройшло повз увагу тодішньої влади. А поєднання обох талантів дало Україні непересічну постать – адже нині, коли Борис Васильович уже живе серед нас добрими справами і неповторними інтонаціями голосу та іскрометними дотепами, коли поміж його сучасниками та новітніми землянами ще не народилося нейтральне покоління, непідкупне у своїх оцінках дій попередників, цей факт не потребує дискусій. Хто знає, якби свого часу зміг уникнути своєрідного роздвоєння талантів, може б він виріс у відомого політика чи державного діяча, але про те судити не нам – він сам обрав свою долю. Як на мене, не могло бути інакше в тогочасних жорстких умовах однопартійного диктату, бо він надто любив людей, не вмів ховати свою душу за сімома замками від непосвячених, а часто-густо й не піддавався прийнятним у верхніх ешелонах влади кастовим законам. Як би там не було, але, як полюбляв говорити сам Борис Васильович, він одержав від попередньої компартійної влади хіба що пристойне помешкання разом із простою сільською хаткою на рідній Чернігівщині та куцохвостим “Запорожцем”, на якому так і не встиг за всілякими клопотами поїздити. Він справді працював для інших, не помічаючи, як більшість його колег спалюють мости вірності своїм ідеалам і вибудовують “маленькі хатини” в іноземлях та курортних прикиївських пущах. Він навіть не заздри їм, бо робити це не дозволяла йому особлива людська гордість і цнота...

Якщо говорити про суто журналістський доробок Б. Іваненка, то він встиг зробити не так багато. Я не веду мову про його перші творчі кроки після закінчення Київського університету ім. Тараса Шевченка в мальовничому подільському містечку Полонне – ніхто нині не буде шукати в розкурочених місцевих архівах поживклі від часу підшивки районки, якою керував фронтовик-інвалід, який зручніше почувався в окопних умовах, аніж на самоті з письмовим столом. Саме в ті перші роки журналістської практики і з'явилися статті зовсім молодого газетяра. І, мабуть, щось таки було в них заслуговуючого на увагу, оскільки

через деякий час Бориса Васильовича вже бачимо на посаді редактора районної газети в старовинному Любечі. Як на мене, саме в ті роки в ньому почала активніше розвиватися здібність організатора, що й відсунуло на другий план роботу над власним словом. Адже бути редактором газети – це означало тоді не тільки самому писати передовиці чи інші статті, а й спрямувати творчий колектив, бути принциповим посередником між читачем і владою, яка завжди воліла диктувати свої правила гри, бути політиком у вищому сенсі цього слова. Бо в ті часи преса мала величезний вплив, із нею рахувалися всі. Любецька газета поступово стала однією з найавторитетніших, і в цьому особлива заслуга її керівника.

Коли постала потреба у виданні обласної молодіжки, представники Чернігівщини у виборі кандидатури на посаду редактора зупинилися на енергійному талановитому Б. Іваненку. І не помилилися, бо незабаром “Комсомолец Чернігівщини”, незважаючи на майже екстремальні побутові та виробничі умови, став однією з найпопулярніших газет в Україні. Йому доводилося вести весь друкований орган, гуртувати доволі нього справжніх майстрів слова. І він це зробив. Саме під його міцним крилом набиралися сили для польоту в літературі Євген Гуцало й Володимир Дрозд, Станіслав Реп’ях і Анатолій Романенко, художник Володимир Ємець та журналіст Олександр Скорина. А скільки нині відомих письменників і журналістів писали свої перші нариси, вірші та оповідання саме для улюбленої газети!

Таким же невтомним був Б. Іваненко й після переїзду в Київ. Очолити республіканське радіо й телебачення, новий керівник заповзівся оновлювати кадри, будувати нові інформаційні центри, наповнювати ефір свіжими рубриками, творити національний простір, незважаючи на те, що робити це в умовах московського диктату було досить непросто. Він і на цій посаді умів знаходити розумну межу між провокативним і новаторським за суттю, а відтак умів захистити колег від гніву високопосадовців, далеких від справжньої творчості та національних інтересів України.

Мабуть, саме витонченість художніх смаків, уміння контактувати з творчими людьми – **а вони, як відомо, не терплять над собою диктату**, – вислухати та зрозуміти іншу душу, підтримати в скрутну хвилину й не дозволити незаслужено образити, вплинула на вибір керівників ЦК Компартії України, коли вони призначили Б. Іваненка на посаду завідувача відділу культури. Неоднозначні то були літа, по-різному вони оцінюються нині, але те, що Борис Васильович практично не нажив собі ворогів серед найвідоміших письменників, композиторів, художників, артистів чи вчених, що не вчиняв у високих кабінетах підлеглим його співробітникам несправедливих розбірок, що був умілим і мудрим посередником між деякими партійними рубаками та митцями, лишається

незаперечним фактом. Мені самому доводилося часто зустрічатися з своїм земляком (до нього раніше привозив майже перші літературні опуси в Чернігів) у різних службових справах, бо працював тоді в апараті Спілки письменників України, а тому добре знаю, що ніхто з моїх колег не згадував його із острахом чи зневагою.

За нових часів Б. Іваненко на тривалий час опинився в кріслі керівника Головного архівного управління України. Як він працював у цій установі – судити не можу, бо далекий від архівної сфери. Але, як на мене, в перші роки “революційної хвилі” можна було знову повторити гіркий досвід більшовиків і довести архіви “до основанья, а затем”. На щастя, цього не сталося, і Україна має завдячувати збереженню документів із своєї новітньої історії таким людям, як Борис Іваненко та його мудрі колеги. На жаль, Слово знову поступалося місцем практичній справі.

Хоча, як виявилось згодом, коли стали доступними архіви Бориса Васильовича, до яких сам він ставився з юнацькою легковажністю і не надавав їм жодного значення, його перо не знало відпочинку ніколи. Щоправда, він практично не виводив на широкий загал надивовижу дотепні, часом іскрометні рядки своїх дружніх посвят, в яких повною мірою відгранювалися людські характери. Ніколи не переступаючи межу моралі, він умів так незлобиво покепкувати над якоюсь вадою і погордитися за якісь вчинки свого поетичного обранця, що тільки відвертий злостивець міг відповісти авторові зневагою. І перше видання тих щирих талановитих посвят, яке здійснила його землячка І. Матяш, було першою ластівкою у безконечному журавлиному повертанні таланту Б. Іваненка до власного Слова.

Відійшовши від державних справ, Борис Васильович особливо розкрився як поет під час діяльності в Чернігівському земляцтві. Маючи від Бога та від багаторічного практичного досвіду талант до згуртування людей, він постійно працював над створенням словесних портретів земляків. Це ціла галерея неповторних свідчень епохи. Ці присвяти, які земляцька газета постійно друкувала під рубрикою “Вибрики Пегаса”, у більшості своїй справжні перлини цього епістолярного жанру. І добре, що книга поетичних творів Б. Іваненка нарешті побачила світ. Це ще один факт безсмертя його душі, його, на жаль, запізніле повертання до Слова. Воно стало можливим завдяки ініціативі голови столичного Чернігівського земляцтва, шеф-редактора книги Віктора Ткаченка, упорядника П. Медведя, видавця М. Халимоненка і в першу чергу славній дружині Бориса Васильовича Світлані Карпівні.